

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ АФІКСАЦІЇ У ТВОРЕННІ АНГЛОМОВНИХ ІННОВАЦІЙ СФЕРИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Незважаючи на велику кількість наукових розвідок, присвячених дослідженню активних способів творення інноваційних одиниць англійської мови [1–9], донині недостатньо вивченою є афіксація, що є продуктивним способом творення інноваційної лексики англійської мови сфери комп'ютерних технологій. Саме цей факт і визначає мету даної статті, а її завдання полягає в з'ясуванні ролі афіксації у творенні інноваційних одиниць англійської мови на позначення об'єктів, суб'єктів, понять та реалій комп'ютерно-опосередкованої дійсності англійськомовного світу; визначенні найбільш поширених афіксів (префіксів і суфіксів), що беруть участь у цьому процесі; встановленні семантичного значення інноваційних одиниць із ними; наведенні прикладів використання цих одиниць у сучасній англійській мові. **Матеріалом** статті слугували наукові праці з питань словотворення сучасної англійської мови, а також мовні одиниці, відібрані з лексикографічного реєстру англійськомовних інновацій електронного формату *WordSpy* та видань сучасної англійської мовної періодики.

Науковці вважають афіксацію одним із найбільш продуктивних способів словотворення не тільки в англійській, але й в інших мовах [1, с. 3; 4, с. 65]. Під час афіксального, що належить до морфологічних способів словотворення, похідне слово утворюється приєднанням словотворчих афіксів (суфіксів, префіксів і т.і.) до висхідної основи. За підрахунками видатного українського неолога Ю.А. Зацного, 30% інноваційних одиниць, що виникли в ХХІ столітті в англійській мові, було створено саме афіксальним способом [4, с. 66]. Словотвірна основа приєднує афікси, виходячи із своїх структурних, семантичних або граматичних складових частин, тобто «носії мови завоюють не тільки ряди слів, але й правила їх народження. Існує ментальна представленість самих похідних слів, які зберігаються не стільки як окремі елементи, скільки як моделі комбінаторики складових їх одиниць» [2, с. 34].

Для афіксації «характерне використання не лише дериваційних засобів, які мають міцні позиції в афіксальній системі англійської мови, але і нових словотвірних елементів» [6, с. 161]. Висока продуктивність цього способу словотворення зумовлена й тим, що кожна дериваційна морфема дає життя багатьом лексичним інноваціям (за допомогою деяких нових словотвірних елементів було утворено сотні нових слів), відтак функціональна роль кожного продуктивного словотворчого елемента є більш важливою, ніж роль нової лексичної, семантичної одиниці [3, с. 7].

Інноваційна лексика англійської мови сфери комп'ютерних технологій широким репертуаром префіксів. Як свідчить фактичний матеріал, для її творення використовуються префікси *non(nonmouse)*, *hyper(hyperlink)*, *re(reformat)*, *un(undo)*. Найбільш продуктивними префіксами є:

cyber – (*cybercafe*, *cyberhood*, *Cyber Monday*, *cyberbalkanization*, *cybercasing*, *cyberhodriac*, *cybersiunhibition*, *cyberflaneur*, *cybergripping*, *cyberpark*, *cyberprivacy*, *cyberscriber*, *cybersquatting*, *cybervigintalism*, *cybrarian*, *cyburban myth*);

techno – (*technosphere*, *techno-creep*, *techno-strike*, *technoburb*, *technofossil*, *technology*, *technology-related anxiety*, *technoplegic*, *technopropism*, *technorealist*, *technosexual*, *technostalgia*);

tele – (*television*, *telecom hotel*, *teledensity*, *telefelony*, *telehealth*, *telematics*, *telephone triage*, *telepresence*, *telework*, *teleworkaholic syndrome*).

Наведемо приклади використання інноваційних одиниць із зазначеними префіксами в контекстах їх реального використання, зокрема:

Data stored in digital photographs can help criminals locate individuals and plot real-world crimes, a practice two researchers called 'cybercasing' in a recently published paper. The site PleaseroBme.com was one of the first to expose the problem by displaying tweets tagged with location information, although it has since stopped the practice [13].

Toronto has been described by some wags as 'Vienna surrounded by Houston'. But this booming **technoburb** defies the sprawling, tacky-tacky, no-there-there image of the region's suburbs. Municipal officials in Markham have embraced New Urbanism more sincerely than almost anywhere else, working hard to instill a vibrant, bustling feeling to new developments [20].

Broadly speaking, **telematics** represents the convergence of four familiar technologies: the automobile, computing, wireless communications and the Global Positioning System. Several manufacturers, including General Motors, Ford, BMW and Mercedes-Benz, already offer new-car buyers factory-installed telematics systems that provide emergency assistance and navigational aids. Some also provide access to personalized communications, like concierge services or on-demand voice-synthesis stock quotations [21].

Найвідомішим афіксом, що вважається «комп'ютерним сегментом англійської лексики» [9, с. 48], є афікс **cyber-** (частина слова *cybernetics*). Спочатку цей афікс мав значення «пов'язаний із комп'ютерною технікою», але на сьогодні він отримав в англійській мові більш вузьке значення «пов'язаний з Інтернет, такий, що здійснюється

через міжнародну інформаційну комп'ютерну мережу» (наприклад, cyberworld). Префікс *techno-* мав у 80-х рр. ХХ століття значення «пов'язаний із комп'ютерною технікою», а не з інформаційною революцією (technopreneur, technoholic), як зараз.

Продуктивним префіксом утворення інноваційної лексики англійської мови сфери комп'ютерних технологій є також *techno-*. Прикладом використання зазначеного префіксу є лексема *techno-strike*, зокрема: *A labour action in which union members and supporters inundate a company with e-mail messages, faxes, and Web site hits in an effort to shut down the electronic portion of the company's business. The CWU calls the action a 'techno-strike', aimed at Critchley's sites in south Wales as well as Nottingham found in dumps* [12].

Шляхом додавання префіксу *techno-* утворюється і інноваційна одиниця *technoburb*. Відзначаємо, що цей термін є телескопізмом (*technology* + *exurb*), що позначає децентралізований населений пункт, із міською інфраструктурою, із непропорційним розташуванням техногенної бізнес діяльності, зокрема: *Suburbs are often stereotyped as selfish and soulless, but the communities highlighted here could teach towns everywhere a thing or two about civic spirit and livability... Toronto has been described by some wags as 'Vienna surrounded by Houston'. But this booming technoburb defies the sprawling, ticky-tacky, no-there-there image of the region's suburbs. Municipal officials in Markham have embraced New Urbanism more sincerely than almost anywhere else, working hard to instill a vibrant, bustling feeling to new developments* [23].

Іншим продуктивним префіксом є *tele-*. Наприклад, лексема із вказаним префіксом *tele-fusion* позначає поєднання декількох розваг на телебаченні та через мережу Інтернет, наприклад: *Web video proposals from Apple, Philips and Sarnoff came during last week's NAB convention in Las Vegas against backdrop of jeremiads that financially challenged broadcasters must seek new revenue sources and audience augmentation from 'tele-fusion' with Internet delivery* [22].

Префікс *smart-*, що також на сьогодні є продуктивним способом творення інноваційних одиниць англійської мови сфери комп'ютерних технологій, позначає психологічні характеристики людини (*розумний, кмітливий*), що, у свою чергу, знаходить своє відображення в їх значенні, наприклад:

1) *smartphone* (досл. *розумний телефон*) – телефон, що поєднує в собі якості ПК та мобільного телефону (*Keep the gadget geek-on-the-go connected with the PalmOne Treo 600 smartphone. Mobile phone, PDA and digital camera all in one, the Treo 600 features a Palm OS organizer with wireless tools such as e-mail and Web browsing. 'The Treo 600 is the perfect blend of phone and PDA for my dad, who always needs to be connected to people and information', says Mike Torres, 27. 'Instead of carrying around both a PDA and a cellphone, he only has to carry around one small toy'*) [18];

2) *smartglasses* (досл. *розумні окуляри*) – окуляри, які мають риси персонального комп'ютера, включаючи доступ до Інтернет, прикладні програми, дисплей, камеру та антену для Wi-Fi та GPS (*People are taking about wearables and connected vehicles, meaning that Korean firms are positioned to spur innovation in these industries. Companies are rolling out smartwatches and smartglasses. Without customized displays and chips, those advanced devices are meaningless*) [14].

Префікс *e-* та слово *electronic* є також продуктивними засобами утворення інноваційних одиниць англійської мови сфери комп'ютерних технологій. Його значення надає слову, що суміщається з ним, додаткового змісту: «здійснення певної дії засобами Інтернет». Вказані засоби позначають також приналежність до електронної/техногенної сфери, наприклад: *e-commerce, e-mail арнеа* досл. *затримка дихання імейл пошти*; *e-mail hygiene* досл. *імейл гігієна*; *e-wallet* досл. *електронний гаманець*; *e-recruitment* досл. *наймати на роботу через електронні засоби*:

Наведемо приклад використання інноваційної одиниці, утвореної приєднанням префіксу *e-* до основи *-waste*, тобто *e-waste* (*електронне сміття*): *More than 2 million tons of expired electronics are discarded in landfills each year; making e-waste the fastest growing fraction of the municipal garbage system. These castoffs account for nearly 40 percent of the toxic heavy metals like lead, cadmium, and mercury—found in dumps* [11].

Інноваційна одиниця *e-cycling*, тобто електронна переробка сміття, позначає процес переробки зіпсованої апаратури та електронного обладнання, зокрема: *The Midshore Region's Fall 2006 Household Hazardous Waste and mercury thermometer collection will take place from 8 a.m. to 2 p.m. Nov. 4 at the Midshore Regional Landfill in Easton. The region's electronics recycling ('e-Cycling') collection will also occur at the same time* [17].

Отже, наведені приклади свідчать про те, що компонент, до якого приєднується афіксоїд *e-*, набуває в англійській мові значення «пов'язаний із електронікою чи опосередкований нею».

Суфіксальні засоби *-er, -pot, -iot, -ie, -ing, -ist* (наприклад, *vidiot, patriot hacker, chatterati*) вказують на характеристики людини, її дії у віртуальному світі і т. і. Визначаючи подібні дії та характеристики, суфікси *-pot, -iot, -ie* мають іронічно-негативну конотацію. Так, наприклад, лексема *Internet* позначає людину, що відмовляється користуватися Інтернетом: *A psychologist has a new name for managers who see no reason to get internet access: Internots. The word comes from Dr David Lewis, the man who coined the phrase 'road rage' Survey targets the Internots* [24].

Прикладом лексичної одиниці із суфіксом *-ie* є *script kiddie* (досл. «скрипт дитинча»), тобто *недосвідчений хакер, що намагається зламати комп'ютерні системи*, зокрема: *Which is why he has little patience for the ineffective (and, even more distressing to a true hacker, inelegant) attempts against his system he regularly observes with amusement. He estimates 99% are launched by what security experts call 'script kiddies'. With no technical knowledge, these would-be 'crackers' (the Net term for malicious hackers) don't write their own code* [19].

Проілюструємо приклад використання одиниці із суфіксом *-iot*, лексеми *kiddiot* (від *kiddie-дитинча, idiot-idiot*) із значенням «недосвідчений хакер», що не може самостійно розробити програмне забезпечення, а використовує чужі розробки, наприклад: *Rarely found in IT-related jobs, 'kiddiots' download hacking tools and run basic attacks to gain credence among their peers* [10].

Суфікс *-er* є найбільш продуктивним, оскільки він слугує засобом позначення особи, предмета чи механізму, що виконує певну дію, наприклад: *web browser – електронний засіб розгляду документів, wafer* (досл. вафля) – *напівпровідникова пластина, rip amplifie – посилювач імпульсних сигналів, racket sniffer* (досл. той, що винюхує паке́т) – *програмне забезпечення, що слідує та викрадає паролі для отримання даних, таких як номери кредитних карток, companion descriptor – супутній дескриптор; cracker – досл. сухар, комп. – зламник та ін.* Наступним прикладом є лексична одиниця із визначеним суфіксом *screenager*, що позначає *підлітка, який зростає в оточенні екранів (screen-екран) та моніторів (мобільного телефону, комп'ютера тощо)*, наприклад: *For most Gen Y kids – those born in North America after 1979 (about 60 million at last count) – technology is second nature. It's as if they come into this world with a game controller in one hand and a mouse in the other. They're referred to as generation wired, cyber tots, digital kids and screenagers, but what they really are is business* [26].

Ще одним прикладом є одиниця *biohacker*, тобто *користувач, що збирає інформацію про ДНК та інші аспекти генетики в мережі Інтернет*. Визначена інноваційна одиниця утворена шляхом телескопії, одне із її похідних слів містить суфікс *-er* (*biohacker* → *bio(logy) + hacker*), наприклад: *Robotics is hardly the only emergent industry that can expect the embrace of the techno-enthusiast. Maybe bathtub biotech will be next to capture the mindshare of the techie tinkerers. Maybe bioinformatics and the diffusion of genetic engineering technologies and techniques will inspire a new generation of bio-hackers* [25].

Суфіксом на позначення соціальної діяльності людини, пов'язаної з комп'ютером, є суфікс *-ist*, на що, зокрема, вказує лексема *hacktivist* (дослівно «хактивіст»), омонімічна лексемі *activist*, та така, що позначає хакера, який зламує систему для подальшої агітаційної діяльності, наприклад: *Members of the Hong Kong Blondes, a covert group, claim to have gotten into Chinese military computers and to have temporarily shut down communications satellite last year in a 'hacktivist' protest* [15].

Ще одним прикладом підтвердження значення суфікса *-ist* є словосполучення *knowledge technologist*, тобто *технічний персонал в сучасних галузях техніки*, в якому один із компонентів містить визначений суфікс. Наведено приклад використання вказаного словосполучення в контексті: *The most striking growth will be in 'knowledge technologists': computer technicians, software designers, analysts in chemical labs, manufacturing technologists... They are knowledge technologists – people who do much of their work with their hands* [16].

Отже, наведені приклади свідчать про продуктивність афіксації як способу творення інноваційних одиниць англійської мови сфери комп'ютерних технологій. Найбільш продуктивними у творенні вказаних одиниць є префікси *cyber-, techno-, tele-*. Мовні інновації, що містять вказані префікси, співвідносяться з різносубстратними сферами, об'єктами, суб'єктами, поняттями та реаліями комп'ютерно-опосередкованої дійсності англомовного світу. Найбільш продуктивними у творенні інноваційних одиниць є суфікси *-er, -not, -iot, -ie, -ing, -ist*. Мовні інновації із суфіксами *-not, -iot, -ie* позначають характеристики людини, її дії у віртуальному світі та мають іронічно-негативну конотацію. **Перспективи** подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших активних способів творення англомовних інноваційних одиниць сфери комп'ютерних технологій, а також сфер, суміжних із нею.

Література:

1. Бартков Б.И. Английские суффиксоиды, полусуффиксы, суффиксы и словарь 100 словообразовательных формантов современного английского языка // Аффиксоиды, полуаффиксы и аффиксы в научном стиле и литературной норме. Владивосток: ДВНЦ АН СССР, 1980. С. 3–62.
2. Бортичук Е.Н., Василенко И.В., Пастушенко Л.П., Словообразование в современном английском языке. К.: Вища школа, 1988. 261 с.
3. Гармаш О.Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»; Запорізький національний ун-т. Запоріжжя, 2005. 22 с.
4. Зацный Ю.А. О некоторых инновационных процессах и механизмах в лексико-семантической системе английского языка // Нова філологія: Збірник наукових праць. Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2013. № 58. С. 64–76.
5. Зацный Ю.А. Сучасні інформаційні технології й інновації англійської мови сфери економіки. Вісник Запорізького державного університету. Серія: Філологічні науки. Запоріжжя, 2001. № 3. С. 51–53.
6. Єнікеєва С.М. Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови: [монографія]. Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2006. 302 с.
7. Єнікеєва С.М. Формування та функціонування нових словотвірних елементів англійської мови: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»; Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 1999. 178 с.
8. Сенько Е.В. Теоретические основы неологии. Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2001. 135 с.
9. Чирвоний О.С. Комп'ютерний лексикон сучасної англійської мови: структурний, семантичний, функціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови»; Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2010. 276 с.
10. Allen Paul. Information Culture is in Need of Development. Network News. September 19. 2001. P. 4.
11. Bethea Charles. Take my PowerBook, please. Wired Test. October 1. 2006. P. 11.
12. Bradley Sandrine, Larkin Jim. Suffocation by Cyberspace. Printing World. February 8. 1999. P. 7.
13. Chokshi Niraj. How Tech-Savvy Thieves Could 'Cybercase' Your House. The Atlantic. July 22. 2010. P. 7.
14. DiNardo Kelly. Dads, grads drop hints for gadget. USA Today. May 17. 2004. P. 7.
15. Fang Bay. Chinese 'hacktivists' spin a Web of trouble. U.S. News & World Report. September 28. 1998. P. 6.
16. Golden Daniel. No Longer Just Eggheads, Linguists Leap to the Net. The Wall Street Journal. May 30. 2000. P. 11.

17. Hamburg Lisa. Time for eCycling on the Shore. The Capital. October 27. 2006. P. 9.
18. Helmore Edward. More Internet Video Delivery Plans Proposed. Consumer Electronics. April 26. 2001. P. 17.
19. Jul Erik. Survey targets the Internots. Financial Times. June 11, 1997. P. 12.
20. Katz Peter, Walljasper Jay. 10 Most Enlightened Suburbs. Utne. March ., 2003. P. 4.
21. Lapin Todd. When the Cubicle Has a Crankshaft. The New York Times. June 14. 2001. P. 9.
22. Lucio Valentino. The cyborg life is a busy life. The Houston Chronicle. March 12. 2012.
23. Lyle Peter. Farewell 2001. Independent on Sunday. December 30. 2001. P. 11.
24. Yoo-chul Kim. Samsung, LG lead innovation. The Korea Times. January 12. 2014.
25. Schrage Michael. In The Weeds. Technology Review. June 1. 2003. P. 17.
26. Snider Michael. Hey, kids! Let's play adver-games! Maclean's. December 23. 2002. P. 7.

Анотація

М. КИЗІЛЬ. РОЛЬ АФІКСАЦІЇ У ТВОРЕННІ АНГЛОМОВНИХ ІННОВАЦІЙ СФЕРИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено дослідженню афіксації як продуктивного способу творення інноваційних одиниць англійської мови сфери комп'ютерних технологій. У статті встановлюються найбільш продуктивні префікси та суфікси, які беруть участь у творенні інноваційних номінацій об'єктів, суб'єктів, понять комп'ютерно-опосередкованої дійсності. Визначається також семантичне значення та наводяться приклади використання цих одиниць у сучасній англійській періодиці.

Ключові слова: афіксація, англійська мова, інноваційна одиниця, префікс, суфікс, спосіб творення.

Аннотация

М. КИЗИЛЬ. РОЛЬ АФФИКСАЦИИ В СОЗДАНИИ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ИННОВАЦИЙ СФЕРЫ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Статья посвящена исследованию аффиксации как продуктивного способа создания инновационных единиц английского языка сферы компьютерных технологий. В статье устанавливаются наиболее продуктивные префиксы и суффиксы, которые принимают участие в создании инновационных номинаций объектов, субъектов, понятий компьютерно-опосредованной действительности. Определяется также семантическое значение, и приводятся примеры использования этих единиц в современной англоязычной периодике.

Ключевые слова: аффиксация, английский язык, инновационная единица, префикс, суффикс, способ создания.

Summary

M. KIZIL. THE ROLE OF AFFIXATION IN CREATION OF ENGLISH LANGUAGE INNOVATIONS OF THE SPHERE OF COMPUTER TECHNOLOGIES

The article is devoted to the investigation of affixation as a productive way of creating of English language innovative units of the sphere of computer technologies. The most productive prefixes and suffixes taking part in creation of innovative nominations of objects, subjects, notions of computer mediated reality are determined in the article. Semantic meanings of these units are also defined and examples of their usage in the modern English periodicals are given.

Key words: affixation, the English language, innovative unit, prefix, suffix, way of creating.